

Byl jsem nemocný, a navštívili jste mě

MUDr. Mgr. Martin Moravec, O.Cr.
kněz, řeholník

Velmi účinným
prostředkem proti
eutanazii je osobní
zkušenost s dobře
fungující hospicovou
péčí.

S Martinem Moravcem rozmlouvá Zuzana Matisovská

Sv. Anežka zverila Rytierskému rádu Křižovníků s červenou hviezdou starostlivosť o chudobných a strádajúcich v svojej zemi. V živote Martina Moravca sa toto povolanie uskutočňuje pozoruhodným spôsobom. Po absolvovaní štúdia medicíny a niekoľkoročnej lekárskej praxi vstúpil do kláštora Křižovníkov a vyštudoval teológiu na KTF UK. Dnes vypomáha ako kaplán vo farnosti sv. Petra v Prahe Na Poříčí, ako lekár na I. interní klinice FNKV a súčasne prednáša na 1. LF UK. Dlhodobu sa zaoberá paliatívnou starostlivosťou a v práve prebiehajúcim období prípravy zákona o eutanázii spolupracuje na založení domáceho hospicu.

Mnohí odborníci v zahraničí tvrdia, že volanie po eutanázii je v skutočnosti volaním po lepšej paliatívnej starostlivosti a zákon o eutanázii náhradou za jej nedostatok. Platí to i v českom prostredí, kde je v prieskumoch verejnej mienky dlhodobu väčšina verejnosti za legalizáciu eutanázie?

Netvrdí to jen odborníci v zahraničí, ale i u nás. Myslím si, že velké množství lidí je nakloněno eutanazii kvůli své špatné zkušenosti. Setkali se s neřešeným či dokonce zdravotníky způsobeným utrpením, které je vede k přesvědčení, že „raději eutanazii než dočkat se tohoto.“ Je ale otázka, zda nedostatečnou péči o potřebné máme řešit tím, že odstraníme potřebné, a ne existující problémy. Existují též lidé uvažující čistě ekonomicky, kteří nevidí smysl ve vydávání peněz na „neperspektivní“ staré a nemocné. Nakonec jsou jisté i ti, o které by třeba bylo dobře postaráno, ale v situaci nějaké nevyléčitelné nemoci nevidí smysl žít dál. Zvlášť pokud myslí, že je čeká jen postupné ubývání sil a zvyšování závislosti na druhých. Nelze druhým diktovat, jak mají prožívat závěr svého života, ale mnohdy lze takové lidi doprovázet. Zůstává totiž podstatný rozdíl mezi tím, když nemocného zahubí nemoc, nebo když se začneme hubit navzájem. Eutanazie je komplexním etickým tématem s dalekosáhlými důsledky, ale obávám se, že jen málo lidí je zná a reflektuje. To platí i o zákonodárcích, kteří o ní mají za nějaký čas rozhodovat.

Termín eutanázia pochádza z gréckeho eu-thanatos, teda „dobrá smrť“. Je eutanázia skutočne to najlepšie, čo môžeme našim blízkym ponúknuť?

Usmrcování zoufalého člověka podle mě není dobrou smrtí. Naopak pomoc člověku dostat se ze zoufalství a zorientovat se v tíživé situaci, pomoci řešit dosud nevyřešené, to je součást „dobrého“ umírání. Mnoho lidí má strach z fyzického utrpení, které ale dnes dokážeme ve většině případů řešit. Ještě častěji však lidé trpí z jiných důvodů. Klasicky se rozlišuje stránka biologická, psychologická, sociální a spirituální. V dobře fungujících hospicích dokáží identifikovat původ utrpení a zvolit adekvátní odpověď. Tam, kde jsou tyto potřeby ošetřeny, lidé o eutanazii nežádají a bývají naopak vděční za čas, který jim ještě zbývá.

Aj kresťania však často hovoria nie len o bolesti, ale aj o tom, že nechcú byť odkázaní na druhých.

Pro některé je tím nejtěžším možností, že by mohli zůstat svým blízkým „na obtíž“. Ani já bych to nechtěl. Ale podívejme se na to z druhé strany. Nehrozí, že právě tímto směrem bude vyvíjen tlak na finančně i jinak „náročné“ nemocné? Že se od nich bude očekávat a bude jakousi novou morální „povinností“ takovýto život ukončovat?

CRESPI, Giovanni Battista
Duše vystupující na nebesa, 1617
San Vittore, Varese

Súvisí so všeobecnou neochotou uvažovať o tejto téme inak neprijatie základného vzťahového rozmeru života – faktu, že sme v nejakej forme neustále na sebe navzájom závislí, nie je možné sa tomu vyhnúť a v istých obdobiach sa to prirodzene stáva intenzívnejším a zjavným?

Může k tomu přispívat to, že lidem chybí důvěra ve druhé. Je příznačné, že se mnoho lékařů a zdravotních sester nechce nechávat hospitalizovat. Možná kdybychom měli jistotu, že o nás bude v kritické situaci dobře a lidsky postaráno, budeme naše odkázání na péči druhých snášet lépe. Ale místo toho, abychom řešili kvalitu a problémy našeho zdravotnictví, uvažujeme o urychlení smrti. Nestojíme před volbou ze dvou špatných řešení – současná podoba péče, nebo eutanazie – kdy se to druhé může jevit mnohým jako přijatelnější. Hospicové hnutí je dokladem, že existuje reálná alternativa. Samozřejmě i mezi hospici jsou rozdíly, tak jako se liší různá zařízení jiných odborností. Kvalita péče se odvíjí od lidí, kteří ji poskytují. Proto myslím, že řešením nemohou být nová administrativní opatření, ale především výchova a vzdělávání zdravotníků. Můžeme se učit od těch hospiců, které mají všeobecné uznání, a jejich zkušenosti přenášet i do dalších zdravotních a sociálních zařízení.

Sú ľudia v zdravotníctve otvorení učiť sa zavádzať prvky zdôrazňované v paliatívnej starostlivosti do svojej práce? Osobne sa často stretávam s tým, že ľudia všeobecne uznávajú veľkú hodnotu práce zamestnancov hospicov, ale takýto prístup je v ich očiach utópiou, o ktorú sa nemá zmysel snažiť z dôvodu veľkej psychickej záťaže na personál. Sú presvedčení, že takúto prácu jednoducho nebude mať kto robiť.

Není pravda, že by se nenašli lidé ochotní v paliativní péči pracovat. Naopak je stále více těch, kterým dává smysl věnovat svůj čas umírajícím. Možná je důvodem i rozdíl od běžné nemocniční praxe, která je dnes neúměrně zatížena administrativními povinnostmi. Zdravotníci nechťejí být úředníky trávícími hodiny času kontrolováním chybějících razítek a desítek jiných náležitostí. Chťejí být s nemocnými a to možná i tehdy, když z medicínského hlediska nemají dobrou perspektivu. Také není utopií přítomnost paliativních týmů v nemocnicích. Tam, kde začaly fungovat, se ukazuje, že jejich práce přináší odlehčení pro zbytek zdravotního personálu. Někteří pacienti a situace vyžadují mnoho času a spíše sociální než medicínské intervence. Někteří nemocní se stále něčeho dožadují – důvodem je potřeba přítomnosti druhého člověka. Lze-li takové doprovázení delegovat na specialisty, mohou se ostatní zdravotníci věnovat své práci.

Je dôležité, aby mal človek pracujúci s umierajúcimi vieru? Odráža sa tento rozmer viditeľne na kvalite vykonanej práce? Môže i človek bez náboženského zázemia pracovať v oblasti paliatívnej starostlivosti rovnako dobre?

Vždycky platí, že člověk může rozdávat z toho, co má. I ten, který se výslovně nehlásí k žádnému náboženství, může vnímat jedinečnou hodnotu lidské osoby bez ohledu na to, nakolik je výkonná a zdravá. Takový člověk bude ochotný věnovat druhým čas, být jim nablízku. A tato služba může být jeho cestou k Bohu – věříme přece, že v každém trpícím je reálně přítomný Kristus (srov. Mt 25,31–46). Stojí za pozornost, že mnoho lidí pracujících v pomáhajících profesích je spokojených a šťastných a jejich práce jim dává smysl. Křesťanská víra otevírá širší obzory, dává naději tváří tvář utrpení a umírání, a je tak bezesporu výhodou. Ale jsou věřící, kteří podle své víry nežijí, a jsou nevěřící, pro které je jejich služba druhým cestou k víře. Zažít to, že závěr života může být sice velmi náročným, ale přesto krásným a vzácným časem, dokáže změnit postoj člověka k utrpení a nakonec i k víře. Myslím, že velmi účinným prostředkem proti eutanazii je osobní zkušenost s dobře fungující hospicovou péčí.

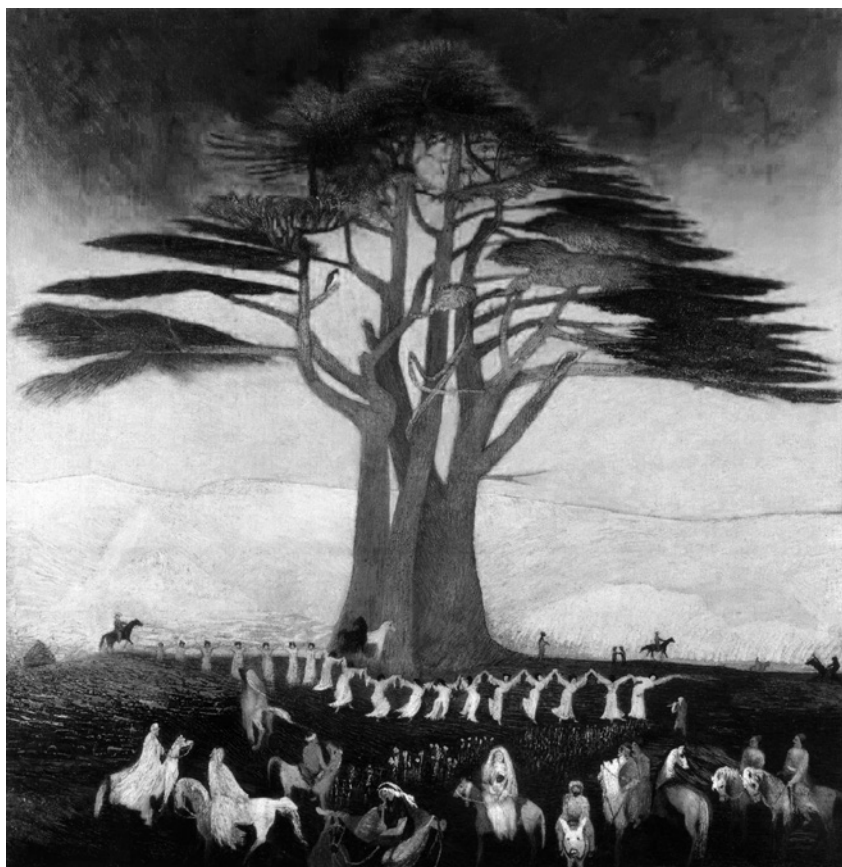
Líši sa niečím nároky pracovníka hospicu od pracovníka bežného zdravotníckeho zariadenia?

Nenahraditelnou úlohou věřících hospicových pracovníků je doprovázet umírající modlitbou. To je samozřejmě úkolem křesťana v každém povolání, ale o to naléhavějším se stává na konci života. Je potřebné si uvědomovat vzácnost

tohoto času, nesklouznout k rutině, k lehkovážnému postoji, že „toto“ jsem už mnohokrát zažil a už mě nic nemůže překvapit. Jako důležité znamení toho, jak na tom člověk je, považuji humor. I v této službě je dobré umět se věcem zasmát, což je něco jiného než cynické vysmívání se. Vtip dokládá neztracený cit pro detaily a jedinečnost. Je též způsobem, jak zážitky uchopit a zpracovat. Specifikem hospicové péče je i velký požadavek na týmovou spolupráci. Být vnímavý vůči kolegům, umět se podržet, poradit, zastoupit.

Myslíš, že sa dá celá problematika eutanázie a paliatívnej starostlivosti považovať za znamenie doby, ako o tom hovorí II. vatikánsky koncil?

Boží láska, kterou se necháváme proměnit a kterou skrze konkrétní skutky milosrdenství projevujeme navenek, je vždy jedním z nejučinnějších způsobů evangelizace. Volání po eutanazii je určité znaméním o naší době, alarmem, že je potřeba něco změnit. Jsou lidé, kteří jsou ve svém utrpení opuštění, ignorovaní. Do tohoto prostoru křesťan musí vstupovat. Máme co nabídnout, když přicházíme ne jen za sebe, ale s Bohem. Podstatným prvkem naší víry je schopnost vidět Krista v těch kolem nás. Je to nejen morální zákon křesťanů, ale i naše spiritualita. Jinou cestu neznám.

CSONTVÁRY KOSZTKA, Tivadar
Poutníci putující k cedru libanonskému,
1907
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest